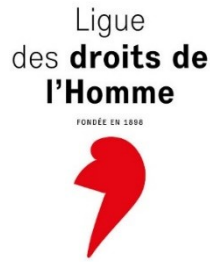

FÉDÉRATION INTERNATIONALE
POUR LES DROITS HUMAINS

Frans : *FIDH* ka èsté an jistis pou Komité éwopéyen a dwa sosyal pé asiré-senten, poutoutbon, dwa a moun adan tériwa fransé ki lòtbò lanmè

FIDH, ansanm èvè pal a *LDH* é *Kimbé Rêd F.W.I.*, ka mandé Komité éwopéyen a dwa sosyal a Konsèy Léwòp fòsé Lafrans pòté mannèv pou i fè tè Gwadeloup trapé dlo pwòpté, pou i péyé kon i dwètèt sa i fo parapòt a klòwdékòn i lésé kouri an lilèt-la é pou i rèspekté chawt sosyal éwopéyen la. Èvè aksyon jistis lasa, òwganizasyon an nou, ki ka goumé pou yo rèspekté dwa a tout nonm é fanm asi latè, vlé défann lidé-lasa : toupatou an péyi fransé, toutmoun douwé ni menm dwa, sé konsa sistèm dévètès la ki ni ant Gwadeloup, Matinik é konsò èvè Lafrans, dépi syèktan, ké arèsté poubon.

Paris, 21 maws 2024 – Toutmoun asi latè pou ni dlo pwòpté, sé on dwa inivèsèl. Lèvwvè yo sanganné tè èvè klòwdékòn-la, sé santé a moun yo manyyé é kondané. Lafrans douwé rèspekté chawt sosyal éwopéyen la toupatou i ka di sé tè a-y. *FIDH* (*Fédération internationale pour les droits humains*), èvè pal a *LDH* (*Ligue des droits de l'Homme*) é *Kimbé Rêd F.W.I.*, ki sé on sosyété antiyèz ka goumé pou défann dwa a moun, jou 18 maws 2024 lasa, ka pòté plent ansanm-ansanm, kont Lafrans, ba Komité éwopéyen la ki ni chaj a dwa sosyal (*Comité européen des droits sociaux _CEDS*) an non a Konsèy a Léwòp. Plent-lasa, *Kimbé Rêd French West Indies (F.W.I.)* ka prezanté an non a pèp antiyè la, ka bay lavwa ho é fò asi manyyé yo dérèspekté dwa a Gwadeloupéyen ni dlo pwòpté é bon pou bwè, an menm balan-la, i ka voyé labou osi asi klòwdékòn-la yo simé si tè Gwadeloup é Matinik é ki pwazonné sé dé pèp-lasa.

Lanné é lanné *FIDH* é *LDH* ka pòté mannèv asi sé tè fransé lasa, yo ka di yo lòtbò lanmè, pou toutmoun konsidéré rèspe a laliwonnaj sé on dwa fondal ba tout limanité. Avwè dlo pwòpté sé yonn adan sé dwa fondal lasa. Èvè sé dwa-lasa toutmoun andwa viv adoumanman adan on bon kalté laliwonnaj, pwòp é san p'on konchonni adan-y.

Gwadeloup, sé pa owa 80% dlo, lizin pwòptaj ka fè, yo ka pèd davwa ni tiyo pèsé toupatou kifè yo ka koupé dlo-la é moun pé rété plizyè jou, lè a pa plizyè mwa, san on gout dlo wobiné. Lèvwvè tini dlo aprézan, i pa bon parapòt a sé tiyo kanalizasyon la ki two piti (é yo pa ka ranjé dépi 30 lanné), i pa bon nonplis pas yo pa ka pwòpté dlo sal la kòmifo (80% sé èstasyon pwòptaj la pa ka rèspekté lalwa) é pas i pwazonné èvè klòwdékòn-la.

Gwadeloup é Matinik, 90% a pèp a sé dé lilèt-la, kivilédi plis ki on demi milyon moun, kontaminé èvè dlo-la, tè-la é manjé-la ki plen klòwdékòn. Jis alè lézotorité pa prévwa pran

p'on dispozisyon parapòt a klòwdékòn-la é pa ka fè p'on jès nonplis pou asiré yo ké fè sa i fo pou woté-y an kò a toutmoun ki kontaminé. An bout a 2023, sé karant-senk moun tousèl ki trapé on monné parapòt a pwazonnaj-lasa.

Jous konnyéla, magré sa Lénasyonzini mandé fè, Lafrans ka dérifizé pòté ganm-la i fo la pou pèp Gwadeloup pé ni dlo pwòpté, é i pa vlé fouwé men an pòch a-y nonplis pou ba moun Lézanti ki kontaminé èvè klòwdékòn, lajan yo bizwen pou yo prévwa santé a yo. Davwa i pa ka pran rèskonsabilité a-y asi sa, Lafrans ka anvolyé diféran dwa fondal sé pèp-lasa tini asi latè. Dwa fondal, ki adan dènyé Chawt sosyal éwopéyèn la é adan dèt modèl tèks entèwnasyonnal Lafrans sinyé é akté, kontèl dwa asi lasanté, lédikasyon, kaz é pwotèksyon sosyal ansanm èvè dwa pou ni dlo pwòpté é on bon modèl laliwonnaj. Tout sé dwa-lasa Sanblé jénéral Lénasyonzini chwazi mèt-yo douvan an 2010 é 2022.

Pou défann lidé sé dwa-lasa é tout rèstan dwa a limanité dwètèt menmparèy ba toutmoun ki ka rété an péyi fransé lòtbò Lafrans, *FIDH*, èvè pal a *LDH*, ka voyé labou ki asi sé anvolyasyon-lasa, ki grav é ka fèt akontinyé, ki asi politik a dévètès lasa ki pa té ké pé fèt anponjan, ni ponkoté an Frans ègzagonal. Poutoubonvré, magré adan Konstitisyon a-y i ka asiré-senten toutmoun égal-égo é fò rèspèkté dwa a limanité adan kad a dwa entèwnasyonnal la, é adan yo dwa a pa fè on politik a dévètès é rèspèkté dwa sosyal ki maké adan Chawt sosyal éwopéyèn la, jis alè, Lafrans poko janmen di poubon kijan i ka fè tout sé dwa-lasa vin on réyalité adan tout sé tè a-y la ki lòtbò lanmè.

Patrick Baudouin, prézidan a *LDH* déklaré : « Koutkilon, fò Komité-la di kijan fò mèt Chawt-la é larèl a-y anwout adan tout tè a Lafrans ki lòtbò lanmè, asèlfen Lafrans pran rèskonsabilité a-y parapòt a tout dwa sosyal i ka anvolyé asi sé tè-lasa ».

Kanta Elena Crespi, rèskonsab a biwo Léwòp Lwès *FIDH*, i di konsa : « Pa ni mwayen Lafrans kontinyé fèmé zyé asi pwoblèm ka tijé toulongalé Lézanti. Two lontan sa ka diré. Lè rivé pou Lafrans konswa fò mèt Chawt sosyal éwopéyèn la annaks asi tout tè i tini. Sianka *CEDS* dakò pou ba plent-lasa balan, sa ké pé fè Lafrans pran dévètès-la ki tini, dépi syèktan, ant péyi-la é sé tè lòtbò lanmè la, tibwen pli oséryé, èvè sa ké pèwmèt-li osi fè onlo dwa fondal vin titak plis on réyalité ba pèp a sé tè-lasa. »

Pannan Konvansyon éwopéyèn asi dwa a Limanité, Chawt sosyal éwopéyèn a Konsèy Léwòp fèt pou véyé si sé Gouvèlman-la ki akté, li oben vèsyon nèf a-y, ka rèspèkté dwa ékonomik é sosyal fondal kontèl ta travay, pwotèjman kont lanmizè, lédikasyon, fè kaz pou moun rété, lasanté é lalit kont politik a dévètès. Lafrans akté Chawt sosyal éwopéyèn a 1961, an 1973, é an 1999, i akté vèsyon nèf a 1996. Anplisdisa, i akté osi Pwotokòl a 1995, té ka prévwa otorizé plizyè moun oben sosyété sanblé pou pòté plent ansanm-ansanm douvan lajistis. Sankonté tousa, Lafrans asi lis a sé Gouvèlman-la ki di yo dakò asi tousa ki akté adan Chawt-la.

Kontak laprès:

FIDH - Raphaël Lopoukhine : +33 6 72 28 42 94 | ropoukhine@fidh.org

LDH – service presse : +33 1 56 55 51 07 | presse@ldh-france.org

Kimbé Rèd F.W.I - Sabrina Cajoly : +590 690 95 78 58 | kimberedfwi@gmail.com